

ÁGH ISTVÁN: FÉNYLŐ PARNASSZUS

Olvasópróbák

– kezdőknek és újrakezdőknek –

Három esszéíráis három költőírásról, Balassiról, Csokonairól, Adyról. Nélkülük elképzelhetetlen a magyar irodalom (+ nemzeti identitás stb.). De miért bíbelődnénk régi költőkkel? Ágh céhmester a konfekció korában, egyenként írja mondatait, nem bízik a(z öngerjesztő) szövegszerkesztőben, mechanikus írógépen, vagy tintába mártott acél hegyű tollal ír (nem), gondolom én. Céhmester, mondjuk tűzzománcos (művész)mester. Finom, artisztikus, élénk-derűs színekkel. Derűs, nem hogy röhörészik az ember, hanem hogy ragyog a fény, a természeti, meg valami – nem kevés – túlnani. Hogyan van közöm nekem (Ágh Istvánnak) Balassihoz, Csokonaihoz, Adyhoz, hogyan részei életemnek, érzékeimnek, mi az a tragikus magyar sors, amit ők súfítottak költészetté, s hogyan, hogy minden egyfelé mutatott (szerelem, forgandó szerencse, társadalmi helyzet, a nyelv állapota stb.), kérdezi. „A régiak az én tájnyelvemen beszéltek, enyéim voltak szavaik, s mintha közelebb lett volna hozzám az akkori világ, mint a mostani a gyerekkoromhoz” – írja, emlékezve, hogy répaszedés, tehénlegeltetés közben, lenézve füvekre, föl a Somlóra, el Tihany felé, zsigeri módon, mint épült személyessé költészetük, a vitézi életé, a kóborló szerelemé, meg a halottnak látott (A) téli Magyarországé. A jó esszé minden mondatával közöl, az igazán jó, mint az eredeti perzsaszőnyeg, sűrűre szöve, minden kis szál, szöszöcske a helyén, és mindenik hozzákapcsolódik sok-sok fölvető- meg szövőfonálhoz (idők, terek, hagyomány, nyelv, poézis). Ágh Istváné ilyen, bárhonnan idézhetnék belőle kötetnyi füveskertbe valót. Esszéi a költő esszéi, nem líraié, hanem a poeta doctusé, fegyelmezetten végiggondolt gondolat, rengeteg filológiai búvárkodás, bíbelődés, a részletekben való otthonosság. Poeta doctus, aranyjánososan, egyáltalán van valami aranyjánosos Ághban, a mívsesség, aggályos pontosság, az anyanyelv meg a hagyomány anyanyelvi ismerete. A jóleső otthonosság is, hogy minden visszaföldelődik a földrajzi hazába, és minden evilágiság megtalálja helyét a költészetben. Balassi, a lúzer, szerelmében, társadalmi helyzetében, még kalandorságában is az, lecsúszik, szétmegy az

élete, és ezt a szétélt, szerencse-elkerült életet Esztergomnál mégis tragikus magyar költősorsként a helyére rántja hirtelen (haza a magasban). Csokonai, Csokonai még lúzerebb. Férfinak csúf, nem kegyeltje a sorsnak, rohadt szegényen él (élősködik), tüdőbajban hal meg, mert nincs egy rendes kabátja. Csupa rejtély az élete, Rozália, Rózsi, Rózsa, magase-tudja, hogyan is áll a szerelemmel, egyszer Kazinczy kedvesébe, másszor Földi feleségébe habarodik bele, meg isten tudja, kibe, hogy majd Lilla legyen a szerelem neve. És közben pályára állítja a nyelvet. Ágh bebarangolja a 18. századi poétai fortyogót is – addigra elfelejtődött Károliék Biblia-fordító nyelve, Sylvester időmérték-tudása –, végigbogarássza, mint kezd újra dadogni a nyelv (testőrköltők, Ányos, Kazinczy, Földi): már bennük a szépség meg a felvilágosodás, de még erősen dadogva, és ezt a dadogást ez a lúzer, ez a minden vonatkozásban szerencse-kerülte tünemény, Csokonai – mintegy balkézről – elképesztő erővel hirtelen játszi könnyeddé varázsolja. (Sok verset nyit meg Ágh István, kár, hogy A lélek halhatatlanságáról nem ír – bölcséleti versek egy-je, mérőléc, hozzámérni lehet csak, még Madáchot is, Vörösmartyt is.) Eredet, szerelmek, poétai-világi háborúságok – ezek történetét fűzi sorra Ágh István. Adynál már szabályos triptichonba: szilágysági hepe-hupa, Léda-történet, Holt-tenger látomás. Mindvégig – hajszálerecskéken is – föllevélve a most és akkor, az itt és ott közti kapcsolódásokat, a folytonosságot. „A vasárnapi misék után sokat beszéltek háborús élményeikről a falubeli öregek. Olyan igaznak, nekem szólónak vettem előadásukat, mint ahogy ott álltak a templomdombon ünneplő valóságukban. Valahogy így lett nyilvánvaló számomra Ady magyarság-költészete is...” Esszékötete nem egy napra szól, nem kettőre, betesz egy rendes téglát a falba, az ott marad. Kár, hogy alig valaki fogja elolvasni mostanában. (Nap Kiadó, Bp., 2008)